

ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ ТА ОБМЕЖЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХИСНИКА НА ЕТАПІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ ЕКСПЕРИМЕНТІВ

Роман Владиславович УХОВ,

*аспірант Харківського національного
університету внутрішніх справ*

Забезпечення правової рівноваги між завданнями досудового розслідування та правами учасників кримінального процесу є ключовим аспектом ефективного функціонування правосуддя. Захисник відіграє особливу роль у забезпеченні прав підозрюваного чи обвинуваченого, зокрема на етапі проведення слідчих дій. Слідчий експеримент, як одна з важливих форм перевірки доказів, передбачає особливі умови реалізації правових гарантій для сторін процесу.

Слідчий експеримент, як процесуальна дія, спрямована на перевірку і відтворення обставин події для з'ясування істини у кримінальному провадженні, вимагає особливого правового підходу до забезпечення участі всіх сторін. Захисник відіграє важливу роль у цьому процесі, оскільки його діяльність забезпечує дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого, що є одним із основних принципів кримінального процесуального законодавства. Однією з ключових правових гарантій участі захисника є його право бути присутнім під час проведення слідчого експерименту. Це передбачає можливість безпосереднього спостереження за діями слідчого, процесом фіксації результатів і дотриманням установленого порядку проведення слідчих дій. Присутність захисника сприяє запобіганню можливим порушенням прав підозрюваного, забезпечуючи прозорість процедури. Важливою складовою правового забезпечення діяльності захисника є доступ до матеріалів кримінального провадження, які стали підставою для проведення слідчого експерименту. Це дозволяє захиснику не лише підготуватися до участі в процесі, але й оцінити обґрунтованість рішень слідчого, що забезпечує можливість критичного аналізу їх правомірності та доцільності. Такий доступ сприяє формуванню стратегій захисту, які відповідають інтересам підзахисного. Захисник також має право заявляти клопотання, що є ефективним інструментом для впливу на процесуальні дії. У межах слідчого експерименту це може стосуватися уточнення умов його проведення, залучення експертів чи свідків, відтворення додаткових обставин або запиту про зміну способу фіксації результатів. Реалізація цього права дозволяє забезпечити об'єктивність і повноту слідчих дій, враховуючи інтереси підзахисного. У разі виявлення порушень під час проведення слідчого експерименту, захисник має право ініціювати процедуру оскарження дій чи рішень слідчого. Це може бути реалізовано через заявлення скарги до прокурора або суду відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу. Такий механізм є важливим елементом гарантування правової рівноваги, адже він забезпечує можливість оперативного реагування на процесуальні порушення.

На нашу думку, участь захисника у проведенні слідчих експериментів охоплює широкий спектр правових можливостей, які спрямовані на захист інтересів підозрюваного чи обвинуваченого, контроль за дотриманням законності та запобігання можливим зловживанням з боку слідчих органів. Ці гарантії не лише закріплені у кримінальному процесуальному законодавстві, але й слугують ефективним засобом забезпечення справедливості у кримінальному процесі.

Діяльність захисника на етапі проведення слідчих експериментів нерідко супроводжується обмеженнями, які впливають на можливість реалізації його повноважень у повному обсязі. Одним із ключових обмежень є відсутність права впливати на порядок чи спосіб проведення слідчого експерименту. Слідчий має виключну компетенцію визначати, як саме будуть здійснюватися ці дії, що може залишити без уваги певні аспекти, важливі для захисту. Це створює ризик обмеженого врахування позиції захисника у контексті встановлення обставин справи. Ще одним суттєвим обмеженням є ризик неналежного фіксування результатів слідчого експерименту. У випадку недотримання чітких процедур фіксації або технічних помилок можливе викривлення даних, що впливають на хід кримінального провадження. Захисник, хоча і має право бути присутнім, не завжди здатен запобігти цьому, особливо коли процедура фіксації повністю контролюється слідчим. Обмеження у часі також створюють перешкоди для діяльності захисника. Повідомлення про проведення слідчого експерименту може надійти із запізненням або у такий термін, що не залишає достатнього часу для підготовки. У таких випадках захисник опиняється в ситуації, коли повноцінний аналіз матеріалів чи формування додаткових клопотань стає практично неможливим, що знижує ефективність його участі у процесі. Додатковою проблемою є можливість обмеження доступу захисника до необхідних експертів. Слідчий може вважати клопотання про залучення альтернативних експертів недоцільним, посиляючись на вже проведені дослідження чи достатність існуючих доказів. У таких умовах захисник не завжди може забезпечити альтернативний аналіз доказів, що позбавляє підзахисного права на рівноправний розгляд позицій сторін.

Ми вважаємо, що діяльність захисника під час проведення слідчих експериментів хоча й забезпечується певними правовими гарантіями, проте нерідко стикається з низкою обмежень, які ускладнюють реалізацію його функцій. Ці обмеження потребують не лише критичного аналізу, але й перегляду законодавчих та практичних підходів з метою забезпечення реальної рівності сторін у кримінальному провадженні.

Підсумовуючи викладене, можемо зазначити, що діяльність захисника на етапі проведення слідчих експериментів є важливим інструментом забезпечення дотримання прав підозрюваного чи обвинуваченого, а також гарантій справедливого судового розгляду. Правові норми, що регулюють участь захисника, спрямовані на створення умов для прозорості процесу, контролю за діями слідчих органів та дотримання процедурних стандартів. Водночас обмеження, з якими стикається захисник, зокрема відсутність можливості впливу на порядок проведення експерименту, ризику неналежної фіксації результатів, недостатній час для підготовки або обмежений

доступ до експертів, створюють перешкоди для повноцінної реалізації його функцій. Для усунення таких недоліків необхідно вдосконалювати нормативну базу, забезпечуючи більшу процесуальну рівновагу між сторонами та підвищуючи гарантії дотримання прав підозрюваних і обвинувачених. Це сприятиме підвищенню ефективності кримінального провадження та зміцненню принципу верховенства права.